

366 *Lib. VI. Tract. VI. de Sacram. Matrim.*
mentalem absolutionem: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimentum primi (seu secundi, seu primi, et secundi) gradus, proveniente ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris, cum qua contraxisti (vel contrahere intendis) ut matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu; et prolem, si quam suscepisti (vel suscipies) legitimam declaro. In nomine Patris, etc.* Simili fere ratione utatur in dispensatione a voto castitatis. Legeris Bullam Bened. XIV. quae incipit, *Dei miseratione*, ubi praescribitur forma procedendi in omnibus casibus nullitatis matrimonii.

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET DE
IRREGULARITATE.

TRACTATUS PRIMUS.

DE CENSURIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

Quid, et quotuplex sit Censura Ecclesiastica, et quis, et in quos possit eam conferre.

1. **Q**uest. 1. Quid est Censura Ecclesiastica? R. Est poena spiritualis, et medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti, et contumaci aufertur usus quorundam honorum spiritualium. Quo nomine veniunt actiones externae et publicae quae habent spiritualem aliquem effectum, ut sacrificium, officium Divinum, beneficium, administratio, et susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiae suffragia; quia haec subsunt potestati Ecclesiae. Unde non privatur homo bonis mere interinis, nec privatis, v. g. fide, caractere, gratia, nec communione SS. quae ex gratia in radice derivatur. Nec privatur bonis temporalibus, nisi aliquando minus praecipue, et secundario, v. g. humano convictu. Hinc degradatio, vel depositio non est censura, quia licet sit poena spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, et ob peccatum, etiam emendatum potest infligi. Ita verior sententia contra paucos, et colligitur ex c. *quaerenti de Verb. signif.* Nec cessatio

a Divinis est censura, nec irregularitas, ut postea dicemus.

2. *Quaest. 2.* Quotuplex est censura? R. Dividitur 1. in excommunicationem, suspensionem, et interdictum, de quibus dicemus postea sigillatim: 2. in eam, quae est a jure, et eam, quae ab homine. Primum fertur per Canones, Constitutiones, vel statuta Ecclesiastica, stabili lege, ac permanente. Secunda fertur a iudice Ecclesiastico per modum mandati, vel sententiae iudicialiae, sive sit particularis, quae certas personas, et factum aliquod singulare respicit; sive generalis, quae nulla singularis facti, aut personae determinatione fertur. Hinc censurae, quas fert Episcopus in Synodo dioecesana, dicuntur latae per modum statuti, et juris, durantque post mortem Episcopi. Quae vero extra synodum ab eo latae sunt, vim habent praecipui, ac sententiae, cessantque post mortem ferentis. Ita Salmn. Roncaglia, et alii.

3. Dividitur 3. in censuram *latae* sententiae, et *ferendae*. 1. est ea, quam iudex, aut jus statuit ipso facto, quo quis v. g. contra legem facit, sine alia sententia incurram. 2. dicitur, quam iudex, aut jus non vult ipso facto incurri, sed per sententiam infligi. Dum verba sunt ambigua, putanda est sententiae ferendae ex reg. 49. juris in 6., eo quod in dubio circa poenas benignior interpretatio sit facienda. Ad dignoscendum autem, utrum censura sit *latae* sententiae, an *ferendae*, attendenda sunt ipsius verba, quae si includant alterius actionem, seu ministerium, erunt *ferendae* sententiae: *latae* vero, si non includant. Hinc erit sententiae *latae* 1. si verba sint praeteriti, aut presentis temporis v. g. *excommunicavimus*, *excommunicatus fuit*, *excommunico*, *interdictum volo*, cet. 2. si addatur *ipso jure*, *ipso facto*, vel *sine alia sententia* 3. si verba sint modi imperantis: *incidat in excommunicationem*, *maneant interdictus*. Quod si dicatur *excom-*

municetur, *suspendatur*, cet. attendendum est, an praecipuum excommunicandi alteri, v. g. Episcopo imponatur, et tunc erit *ferendae* sententiae; si vero absolute modo, et imperante dicatur, erit *latae* sententiae, quia nullius ministerio indiget.

4. Ut plurimum autem non est nisi *ferendae* sententiae censura, quae fertur sub verbis futuri temporis. Item comminatoria sub *poena excommunicationis*, nisi aliud ex adjunctis colligatur. Pariter: *volumus excommunicari*, *suspendi*, cet. Si autem dicatur *excommunicatus sit*, *anathema sit*, alii volunt esse *latae* sententiae, alii *ferendae*, utrique probabiliter, nisi fiat contra haeresim, tunc enim *latae* sententiae censura est dicenda.

5. *Quaest. 3.* Cujusnam sit ferre censuras? R. 1. Est de fide contra novatores, Ecclesiae inesse potestatem ferendi censuras, quibus suos subditos bonis spiritualibus privet. Ita Conc. Const. *sess. 8. can. 3.*; et ex bullis Mart. V. et Leonis X. aperte constat. Quam consuetudinem non esse recens inventam, sed a primis Ecclesiae saeculis usitatam, erudite probat Bened. XIV. de Synodo lib. VII. R. 2. eas ferre potest omnis, et solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem, ex illo Matth. 16: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in Coelis*: et Matth. 18. *quaecumque alligaveritis*, cet.

6. Potestas haec alia est *ordinaria*, et convenit Papae quoad universam Ecclesiam, et Episcopis quoad suos subditos, atque etiam Vicario generali Episcopi, quod tamen negant aliqui. Eam quoque habent Concilia non solum generalia, sed etiam Provincialia, et Capitulum Sede vacante, et pro eo Vicarius Capitularis. Pariter Generales, Provinciales, et Superiores locales Ordinum Religiosorum, uti et Capitula eorum, et Congregationes, ex concessione autem multi Archiepiscopi, Decani, et Archipresbyteri. Denique omnes,

qui per communem errorem cum titulo praesumpto tanquam Superiores habentur, ex l. *Barbarius*, ff. *de off. Pract.* Alia est *delegata*, eaque convenit iis, quibus committitur ab habente ordinariam potestatem, cujus morte expirat, nisi causa a delegato jam fuerit incepta, etiam per solam citationem ex c. *gratum de off. deleg.* Delegatus autem non potest hanc potestatem alteri delegare, nisi sit a Pontifice delegatus ex. c. 3. *de Off. Deleg.*

7. Hinc non possunt ferre censuram potestate ordinaria Parochi, ut docet D. Th. quia per consuetudinem est eis abrogata potestas, illis concessa ex jure communi: 2. laici, cum non sint in Ecclesiastico ordine constituti; ex Papae tamen dispensatione id possunt, ut fert communis sententia: 3. feminae, etiam Abbatissae, et quidem nec ex delegatione R. Pontificis, cum potestas clavium non possit mulieribus committi. Ita D. Th. Salm. et alii contra aliquos: 4. non baptizati, cum ii, qui in Ecclesia non sunt, nequeant exercere Ecclesiasticam potestatem, neque ordinariam, neque delegatam: 5. neque amentes, et ratione carentes, censura enim non habet vim nisi juxta intentionem ferentis illam, ut constat ex c. *cum voluntate de sent. Excomm.* Denique neque ille qui jurisdictionem habet impeditam, ut excommunicatus, suspensus, haereticus, aut schismaticus. Imo censuram ferens debet libere agere, et non coacte ex c. *cum volunt.* quamvis si ex metu gravi lata sit, valida est ex communi sententia.

8. *Quaest.* 4. In quos potest ferri censura? R. In omnes, et solos subditos Ecclesiasticae potestati. Hinc censura ligari nequeunt 1. non baptizati, etiam si sint catechumeni, quia non subjacent jurisdictioni Ecclesiae; bene vero haeretici, apostatae, et schismatici, qui per baptismam in Ecclesiam sunt ingressi: 2. nec mortui, qui si aliquando excommunicari dicun-

tur, id non ita est intelligendum, ut de novo ligentur, sed tantum declaratur eos, dum in vivis erant, fuisse excommunicatos, ac vivis prohibetur, ne pro ipsis orent, eos sepeliant, cet. Pariter dicuntur absolvi, dum sepultura, et publicae orationes pro eis permittuntur: 3. perpetuo amentes, quia non sunt capaces culpa, adeoque nec poenae; sed ii, qui ad tempus mente carent, sicut et ebrii, et dormientes, ligantur censuris, quibus causam dederint, quo tempore erant rationis capaces.

9. Quod attinet ad impuberes, doli capaces, illi certe ligari possunt censura, si ea feratur per modum praecepti, ut nemo negat; secus vero, si feratur per modum sententiae, cum sese in judicio defendere non valeant nisi aegerrime. Ita multi TT. quibus tamen repugnant alii cum Suario, eo quod se defendere possint per alium. Illud tamen est certum, ab impubere non subiri censura a jure, vel ab homine, nisi contra exprimatur in lege, ut exprimitur in probatione de ingressu puerorum in monasteria Monialium, et de Clericorum percussione.

10. Censura quarto non ligantur ii, qui subditi non sunt: unde Papa nequit excommunicari nisi a Conc. Generali, si incidat in haeresim, ex c. *si Papa d.* 40. Nec Episcopi, nisi a R. Pontifice, aut a jure, cum de ipsis expressa mentio fiat; quod tamen aliqui solum intelligunt de suspensione, et interdictio, sed non de excommunicatione, cui subjacere volunt Episcopos, etiamsi in lege nulla de ipsis fiat mentio. Reges autem, et Reginae, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris, nisi a R. Pontifice, ut ait S. Antoninus, cui alii multi subscribunt. Neque Episcopi possunt censuris afficere non subditos; imo neque subditos in aliena dioecesi, cum nequeant jurisdictionem exercere extra propriam dioecesim. Excipiuntur aliqui causus, puta

manifestae contumaciae, vel causae jam cognitae in propria dioecesi, vel si censura fertur per modum praecepti, vel Episcopo loci consentiente. Constat ex c. *Clemens quamvis*. Absolvere autem Episcopus a censuris potest subditum extra propriam dioecesim existentem, modo id fiat sine strepitu iudicii. Excipiunt etiam multi casum, in quo subditus delictum commiserit in propria dioecesi; aliter reus puniri non posset.

11. *Quaest. 5.* Quas ob causas ferri possit censura? R. Cum omnis censura poena sit gravissima, sine gravi causa imponi non potest. Itaque invalida est censura, quae ob levem culpam injungatur, ut colligitur ex Trid. Sess. 25. c. 3. de *reform.* Sed materia in se levis ex adjunctis potest gravis evadere, adeoque digna praecepto, et censuris. Sic levis Clerici percussio censetur res gravis, attentata reverentia debita statui Clericali. Sic etiam Praelatus potest sub gravi poena cogere Clericos, ut supplicationibus assistant, ut ne comam nutriant, et similia, quae licet in se levia, gravia tamen sunt in ordine ad finem intentum. Cum dubitatur autem de materiae gravitate, valida est censura, quia possidet Superioris potestas. Levis suspensio, vel interdictum ad breve tempus, privans aliquo tantum usu sacrorum imponi potest pro levi culpa; sed non ad omnem usum, vel ad longum tempus. Suar. d. 4. S. 4. n. 2.

12. Non potest ferri censura, nisi peccatum sit grive, vel in se, vel ratione scandali, vel ratione finis intenti, et quidem conjunctum cum contumacia. Debet quoque esse externum, nec satis est, quod ex prava intentione fiat grave, nisi actio quoad substantiam exterius sit mortalis. Unde qui leviter percutit Clericum, etsi cum animo graviter percutiendi non incurrit censuram. Imo actus peccati in suo genere debet esse perfectus, et consummatus, nisi aliud expriment

verba legis. Quare dum excommunicatur homicida, non ideo excommunicatur consulens, vel mandans homicidium; quod si etiam in mandantes lata sit censura, ea non comprehendit mandantes, effectum non secuto. Utrum autem censuram incurras, si dubites, an tuum mandatum influxerit, an non? Negant Salmant.; sed affirmant La-Croix cum Sanctio: utrumque est probabile.

13. *Quaest. 6.* Quenam excusent a censura? R. Ea omnia, quae excusant a peccato mortali, scilicet, parvitas materiae, impotentia legem implendi, defectus deliberationis, et advertentiae, et ignorantia invincibilis, sive juris, sive facti. Itaque ignorans aliquid esse prohibitum jure Divino, vel Ecclesiastico, censurae non subiacet; pariter ignorans illud esse vitium sub censura, quia deest contumacia, et contemptus. Excusat etiam ignorantia invincibilis, sive antecedit, sive comitetur delictum: hinc occidens eum, quem nescit esse Clericum, non incurrit censuram, quamvis esset eum quoque occisurus, si scivisset; ille enim animus non influit in Clerici occisionem. Si quis tamen dicat: *volo hunc hominem occidere, etiam si sit Clericus*, et revera Clericum interficiat, excommunicationem non effugiet.

14. Sed a censura non excusat ignorantia affecta, ut docent multi cum Suario, quamvis alii contrarium doceant, excepto casu occisionis Clerici. Excusatur autem qui legem transgreditur ex gravi metu, quamvis a culpa saepe non excusetur. Notandum est autem censuram non incurri, ubi non intercedit violatio legis Ecclesiasticae, etiamsi violetur lex naturalis, vel Divina. Nec ferri potest censura ab homine ob peccatum praeteritum, nisi illud forte respiciat futurum ratione scandali, vel restitutionis non factae, vel perseverantiae in peccato post monitionem. Ita S. Th. et cum eo Suar. et communis, eo quod desit con-

tumacia. Quod si aliquando quis ob culpam praeteritam, et forte sine culpa, sed justa de causa arceatur ab aliorum consortio, altari, communionem, cet. ea proprie non est censura, quamvis late dicatur etiam in jure excommunicatio, vel suspensio. Pro crimine autem futuro nequit Episcopus per sententiam ferre censuram ex *c. Romana de sent. Excommun.* quamvis probabile sit id fieri aliquando posse, si adsit justa causa; atque ita usu receptum est.

15. *Quaest. 2.* An censura sine monitione sit valida? R. 1. Censura, quae fertur a jure vel per sententiam generalem, vel etiam specialem respectu actionis futurae, non indiget monitione, cum lex ipsa, vel sententia per sese satis admoneat. Pariter monitio praevia non requiritur in suspensione, vel interdicto particulari (secus in generali) cum non feruntur per modum censurae, sed merae poenae ad punitionem peccati praeteriti, ex *c. tuis litteris 33. de testibus.* Idem dico de sententia, qua declaratur tantum censuram esse incursum, dum evidenter constat delictum esse commissum, cui censura est annexa.

16. R. 2. Cum censura fertur ab homine per sententiam particularem, ad ejus valorem requiritur praevia monitio canonica, id est trina juxta praescripta Canonum. Etsi aliquando ex justa causa sufficiat una tribus aequivalens, v. g. *moneo te semel pro tribus vicibus.* Requiritur etiam, ut monitio scripto recitetur, ut causa censurae exprimat, ut reo petenti exemplum scripturae intra mensem tradatur; alioquin iudex ipse suspenditur a divinis. Constat ex *c. reprehensibilis de appellatione;* et ex *c. statuumus de sent. Excomm.* Probatur autem ex *Matt. 18. si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus.* Quae verba demonstrant, Ecclesiam non habere potestatem ferendi censuras, nisi contra contumaces. Atque hinc docet communior sententia DD.

eam monitionem praemittendam esse non solum ex praecepto Ecclesiae, sed ex essentia ipsius censurae; quamvis non improbabilis sit doctrina Suarii, et aliorum, qui putant Ecclesiam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nulla monitione praemissa, idque nonnullis exemplis confirmant. V. Cont. Tournely.

17. Quod ad monitionem canonicam spectat, notandum est praeterea: 1. pro unaquaque monitione requiri spatium saltem duorum dierum, adeoque si una pro tribus monitis adhibeatur, assignandum est spatium sex dierum, ut quis reus contumax dicatur. Verum urgente causa spatium illud ad unum diem, vel si oporteat, ad brevius tempus redigi potest: 2. monitio facienda est ab ipso iudice, vel ab alio ipsius nomine, et quidem in scriptis; nisi ob bonum commune expediat fieri oratenus, sed ita ut in foro probari possit, ex *c. Vener. de sent. Exc.* 3. si censura ferenda sit contra plures generatim, sufficit, ut monitio in Ecclesia fiat coram populo: si interdictum feratur contra Communitatem, satis est eos moneri, ob quorum culpam fertur. Quod si censura in particularem personam feratur, ipsa nominatim est monenda. Aliquando tamen monitio contra ipsam fieri potest in Ecclesia, vel alio publico loco; scilicet cum reus absconditur, aut fraude impedit monitionem: doctus autem constare debet testibus, aut manifestis indicibus. Item cum reus semel est personaliter citatus, aliae citationes fieri possunt domi, in Ecclesia, vel tribunali ex *Clem. 3. de Elect.* Alia de ratione ferendi censuras vide apud auctorem.

18. *Quaest. 8.* Quando invalida sit censura ex defectu justae causae? R. Si causa nec in se justa sit, nec secundum allegata fori externi subsistat; imo si causa alioqui sit justa, sed juridice probari nequeat. Quod si re ipsa crimen non subsistat, juridice tamen probetur, adeoque titulum praesumptum ha-

beat iudex, probabilius non ligat in foro conscientiae, quamvis in foro externo servari debeat ad vitandum scandalum. Cum vero dubitatur, utrum censura fuerit justa, necne? judicandum est fuisse justam, quia in dubio possidet iudicis potestas. Ita Suarius, Vazquius, et alii contra paucos alios. Imo etsi reus pro se opinionem habeat probabilem, tenetur parere iudici praecipienti sub censura, v. g. solutionem pecuniae; alias lites nunquam finirentur.

CAPUT II.

De absoluteione a censuris.

19. *Quaest. 1.* Quis potest absolvere a censuris latis a iure? R. Certum est ab eis posse absolvere Episcopum, vel proprium Sacerdotem, si non sint reservatae, ut constat ex *c. nuper de sent. Excomm.* Idem possunt Capitulum Sede vacante, Praelati Religiosorum Ordinum, et omnes, qui gaudent iurisdictione quasi Episcopali. An autem ab eis possint absolvere et parochi, et alii Confessarii quicumque? negant aliqui cum S. Anton. eo quod requiratur iurisdictione in foro externo, qua carent isti. Affirmat tamen sententia communis cum S. Th. *suppl. q. 24. a. 2.* ubi ait: *Si excommunicatio sit major, aut est lata a iudice, et sic ille qui tulit, vel ejus Superior potest absolvere; vel est lata a iure, et tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos potest absolvere.* Ratio autem est, quia licet ex iure ordinario hanc facultatem non habeant, illam tamen habent ex concessione Innocentii III. qui in *c. nuper. 29.* inquit: *In secundo casu (quod excommunicatio non sit reservata) a suo Episcopo vel a proprio Sacerdote poterit absoluteionis beneficium obtineri: cet.* Nomine autem proprii Sacerdotis hic venit quilibet Sacerdos approbatus ab Ordinario.

20. Atque huiusmodi absoluteio imperfiri potest tam intra, tum extra Confessionem, et valet etiam pro foro externo, cum favores Principis, quoad fieri possit, sint ampliandi. Neque solum haec facultas extenditur ad excommunicationem, sed ad omnes alias censuras non reservatas. Sunt etiam, qui affirmant, a minore excommunicatione posse absolvere etiam simplicem Sacerdotem non approbatum; sed haec sententia omnino rejicenda est cum Suario, Soto, et aliis, tum quia in *c. nuper* dicitur excommunicatio minor absolvenda esse vel ab Episcopo, vel a proprio Sacerdote, qui sane intelligi nequit simplex Sacerdos; tum quia juxta decretum Innoc. XI. hodie vetitum creditur Sacerdotibus simplicibus absolvere a venialibus.

21. *Quaest. 2.* Quisnam possit absolvere a censuris latis ab homine? R. Si censura lata sit per modum sententiae particularis contra definitam personam non potest ab illa absolvere nisi is, qui eam tulit, vel ejus superior, aut successor ejus, aut delegatus. Est certum apud omnes. Quod si iudex in foro externo testetur, eum contra quem lata est censura, vel emendatum esse, vel parti contrariae jam satisfecisse, tunc censetur vel ipse absolvere, vel cuilibet absolvendum remittere, ut notant Salmant. Si vero sententia feratur ab homine ad instar statuti, vel sententiae generalis contra personas indefinitas, vel in futurum, v. g. in omnes, qui hoc crimen patrarint; vel in praeteritum contra eos qui hoc crimen commiserunt; probabilius censeo, absoluteionem dari posse a quocumque Confessario, modo censura non sit reservata; quia censurae sic latae comparantur censuris latis a iure. Ita Toletus, Layman, Roncaglia, Concina contra Suarius, Vazquium et alios.

22. *Quaest. 3.* An Episcopus absolvere possit a censuris Papae reservatis? R. Ante omnia notanda sunt

verba Trid. Sess. 24. c. 6. dicentis: *Liceat Episcopis in irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes sibi subditos in dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum non eorum Vicariis sit permissum.* Ex quibus Trident. verbis deduces: 1. Episcopos posse absolvere in foro conscientiae vel per se, vel per alium ab omni censura occulta, etiam reservata, excepta haeresi occulta, a qua per se tantum possunt absolvere: 2. crimen dici occultum, quod non est in foro externo saltem per unam testem probatum; vel saltem notum non sit omnibus; vel majori parti oppidi, vicinia, parochiae, vel collegii, aut monasterii, in quo reus degit.

23. Deduces 3. non posse ab Episcopo absolvi reum criminis Papae reservati, quod in foro alterius Episcopi in iudicio sit punitum; quia licet tunc iudici satisfactum sit, tamen crimen manet publicum, et ut tale omnino est Pontifici reservatum. Ita communior, et verior sententia cum Suario contra alios. Probabile autem est, crimen in uno loco publicum absolvi posse ab Episcopo in alio ubi est occultum; modo timeri nequeat ne etiam in eo loco fiat publicum: 4. nomine Episcoporum venire omnes jurisdictionem Episcopalem habentes, sed nec hi, nec illi hanc facultatem habent, ubi Tridentinum non est receptum. Ita Fagnanus in c. *dilectus* 15. *de Temp. Ordin.* ubi ait, declaratum fuisse a Greg. XIII. eam facultatem nec Cardinalibus convenire, etsi Ecclesiarum Urbis titulum habeant.

24. Deduces 4. quicquid aliter docuerint ali-

qui DD. facultatem praedictam a Trid. Episcopis concessam, revocatam esse per Bullam Coenae quoad haeresim, et alios casus in ea reservados. Ita saepe declaratum esse a S. C. ajunt Fagnanus, et Pittonus, atque ita sentiendum esse, docet Bened. XIV. de Syn. lib 7. c. 32. qui testatur P. Suarez primun censuisse probabilem contrariam sententiam, sed postea in Tract. de fide d. 1. §. 2. illam dixisse omni pobabilitate destitutam.

25. Confirmat id ipsum laudatus Bened. XIV. auctoritate S. Pii. V. et Greg. XIV. qui de hac re nominatim rogati respondisse feruntur, nulli praeter Papam integrum esse absolvere ab haeresi etiam occulta. Accedit damnatio propositionis 3. ab Alex. VII. proscriptae, quae agebat: *Sententia asserens bullam Coenae solum prohibere absolutionem haeresis, et aliorum criminum, quando publica sunt; et id non derogare facultati Tridentini, qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 19. Junii in Consistorio S. C. Emin. Cardin. visa, et tolerata est.* Ex his omnibus concludit Bened. XIV. *Episcopos non sine temeritate nota hanc auctoritatem posse sibi ostentare, et tanto minus delegandi.*

26. *Quaest. 4.* An Episcopi possint absolvere a censuris Bullae Coenae impeditos Roman adire? R. Ommissis aliorum sententiis, Episcopos posse per se, vel per alios absolvere in utroque foro legitime impeditos ab omnibus casibus, atque etiam ab haeresi, accepto ab eis juramento praesentandi sese postea Superiori. Ita communis DD. quia existente impedimento Papam adeundi, restituitur Episcopis potestas ordinaria, non quidem ex vi Tridentini, sed vi juris communis. Et probatur ex cap. *Ea noscitur* 23. *de sent. exc. Mulieres, senes, et valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostolicam sedem non veniant, ab Episcopis valeant fidelium communioni res.*

tituli. Idem sancitur in cap. *quamvis* 68. eodem titulo, et in cap. *nuper* 20.; qui canones etsi loquantur de censura ob Clerici percussorem, merito a DD. transferuntur ad omnes alias censuras, in quibus eadem ratio subsistit. Et colligitur ex cap. *eos qui de sentent. excommunic.* ubi idem statuitur in universum de omnibus censuris.

27. *Quaest. 5.* Quinam censeantur legitime impediti? R. In c. *Ea noscitur* 13. tales dicuntur mulieres, senes, valetudinarii, quibus in aliis capitibus juris adduntur pueri, impuberes, pauperes, *gravem inimicitiam habentes, vel alias justas excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusentur.* Quae verba comprehendunt servos, patres familias, quibus non liceat iter agere sine gravi incommodo, pauperes, sed non mendicos, quos inopia ad itinere non excusat. Magistratus publicos, et alios omnes, qui nequeant sese longo itinere committere sine gravi sui, vel aliorum damno, sive spirituali, sive temporali. Quod impedimentum si perpetuum sit, excusat eos ab onere se postea sistendi: idem dico, si sit ad longum tempus; v. g. decennium; non ita si ad breve tempus. Et quamvis sic impediti juxta aliquos DD. teneantur Romanum Pontificem vel S. Poenitentiarium per epistolam, vel Procuratorem convenire; communior tamen, et probabilior sententia eos a tali onere excusat; tunc enim Episcopis convenit jure ordinario potestas eos absolvendi, quae solum erat restricta circa non impeditos. *Salm. Roncaglia, Milante, et alii.*

28. Possunt quoque absolvi absque onere comparandi leviter Clericum percipientes, ex c. *pervenit de sent. Exc.* Item impuberes, etiamsi post pubertatem petant absolutionem; eorum enim absolutio jure ordinario datur Episcopis. Pariter feminae, non solum moniales, sed quaevis aliae, cum in c. *quamvis* non alia de causa excusentur, nisi quia feminae sunt. De

Monialibus autem nemo dubitat, cum expressum sit in c. de *Monialibus* 33. sed nequeunt nisi in mortis articulo ab Episcopis absolvi a censura ob violationem clausurae, ex declaratione Greg. XIII. Censetur quoque perpetuo impediti carceri, aut triremibus mancipati, filii familias, et Regulares, qui possunt a Praelatis suis absolvi. Verum Praelati Regulares nequeunt absolvere saeculares a criminibus in Bulla Coenae contentis. Alia circa Regularium facultates lege, si vacat, apud auctorem.

29. *Quaest. 5.* Quomodo danda sit absolutio a censuris? R. Ad absolvendum a censura sufficiunt quaevis externa signa, quae significant absolutionem dari, sed non est satis voluntas absolvendi. Sane in foro externo servanda est formula; quae in unaquaque dioecesi sit in usu; in foro autem conscientiae haec, vel alia similis adhiberi potest: *Ego te absolvo* (v. g.) *a vinculo excommunicationis, suspensionis, et quam incurristi propter NN. talem causam, et* (si sit excommunicatus) *restituo te sacramentis Ecclesiae, et communioni fidelium, aut* (si sit suspensus) *executioni tuorum Ordinum, vel Officiorum. In nomine Patris, et.* Qui pluribus censuris est adstrictus, potest ab omnibus absolvi per illa verba: *Ego te absolvo ab omni vinculo, nisi absolvens aliud intendat.* Hinc qui in jubileo sine culpa omisit peccatum habens censuram sibi annexam, postea ab eo potest a quovis Confessario approbato absolvi, cum non sit amplius reservatum, sublata censura, ratione cujus reservatum fuerat. Potest quoque absolvi quis ab una censura, relictis aliis, quia non est inter eas necessaria connexio.

30. *Quaest. 6.* An valeat absolutio data absenti vel invito, aut per vim extorta, aut sine partis satisfactione? R. 1. Absens sicut potest ligari censura, ita et absolvi ex c. *de manifesta* 2. q. 1. et c. *quanto* 2. q. 5. Ceterum sine urgenti causa id non licet. Potest quo-

que invitus absolvi a censura, sicut ligari potest; sed ut plurimum non licet, ne censura contemnatur. R. 2. Absolutio vi, aut metu gravi injuste extorta non valet; imo novam excommunicationem incurrit, ex c. unico *de his, quae vi, in 6.* Valet tamen, si metus sit juste incussus, v. g. si absolutio extorta sit a iudice, qui nolit absolvere, cessante contumacia. R. 3. Absolutio data ab Ordinario, non praestita satisfactione, etsi sit illicita, valida tamen est; data vero a delegato erit invalida, si apponatur clausula: *Saisfacta parte*, quae juxta sententiam probabiliorum importat conditionem; quamvis aliqui probabiliter sentiant, eam de jure adhiberi tantum ad monendum delegatum, non ad limitandam facultatem. Certe erit valida, si talis conditio non apponatur; peccabit tamen Confessarius, qui absolvat, non praestita satisfactione, aut sit ea praestari tunc nequeat, data cautione, aut juramento de satisfaciendo, cum primum fieri possit.

31. Certum est tamen, censuram non auferri sine absolutione, etiam secuta emendatione, et praestita satisfactione ex *prop. 44.* damnata ab Alex. VII. dicente *Quoad forum conscientiae, reo correpto, ejusque contumacia cessante, cessant censurae.* Absolutio data sub conditione, v. g. *absolve te, si solvas*, ex se illicita est; erit tamen valida, impleta conditione. Potest quoque dari absolutio ad reincidentiam, id est, pro certo actu, et tempore, quo transacto reincidat; item sub certo onere, quo non impleto, censura reviviscat. Quid vero, inquis, si quis absolvatur ad reincidentiam, v. g. si intra mensem non satisfaciatur, requiritur nova culpa ad reincidendum? Negant aliqui cum Snario, quia non fuit sublata, nisi sub conditione. Alii probabilius affirmant, quia cum nequeat suspendi censura sine auctoritate Pontificis, fuit omnino sublata per absolutionem, adeoque sine nova culpa renasci non potest. Idemque ajunt, dum Pontifex absolverit ad o-

mnem effectum, etsi ad reincidentiam, nisi aliud exprimat, ut exprimeret si absolveret aliquem v. g. ad finem obtinendi beneficium, manente censura quoad alios effectus.

32. Pro aliis nota 1. eum, qui potestatem habet absolventi in foro conscientiae a censura, posse quoque id facere extra confessionem ut probabilior sententia docet contra Navarrum, Suarium, et alios. Declaratum est tamen a Greg. XIII. et a S. C. Episcopum non posse absolvere a casibus Papalibus occultis extra Sacramentum Poenitentiae. Nota 2. Eum qui absolventus est a censura, debere prius implorare absolutionis gratiam ex c. *per tuas de sent. Exc.* erit tamen valida absolutio, etiamsi eam non petat modo sit emendatus a peccato, et satisfactionem reddat: 3. ab iis, qui enorme crimen aliquod perpetrarunt, juramentum exposci de illo non amplius committendo ex c. *de cetero*, et c. *ex tenore*; secus si crimen non sit adeo grave. Cetera quae ad absolutionem praemitti solent, ac debent, vide apud auctorem.

TRACTATUS II.

DE CENSURIS IN PARTICULARI:

CAPUT PRIMUM.

De Excommunicatione.

1. **Q**uest. 1. Quid sit excommunicatio, et quotuplex? R. Est censura, quae privat fidelem communione Ecclesiae; estque duplex, alia dicitur major, alia minor. Secunda tantum privat usu passivo, seu